

SVEND DAHL:

Moderaterna behöver konkurrens

De stigande opinionssiffrorna för moderaterna i kombination med väljarflykten från socialdemokraterna har på ett slående sätt kommit att framhäva ett av moderaternas idag största problem. I allt högre utsträckning har partiets opinionsbildning kommit att präglas av självgodhet. Naturligtvis behöver inte självsäkerhet vara ett problem, men den blir det lätt när den går till överdrift. Problemet är emellertid att det finns tydliga tendenser inom moderaterna att man håller på att drabbas av en inskränkt självgodhet. Detta har också blottat en intressant motsägelse: Samtidigt som man gärna pekar på hur världen blir allt mer komplex och att gamla politiska

SVEND DAHL är nybliven redaktör för *Svensk Linje* och studerar vid Uppsala universitet.

projekt – t ex välfärdsstaten – därför har spelat ut sin roll och bör ersättas med ökat utrymme för marknadsekonomi och civilsamhälle, hänger man sig ändå åt nya storslagna politiska projekt.

Nyckelordet i det moderata budskapet har på senare tid blivit ”förnyelse”, ett ord vars innebörd lätt kan tolkas som den moderata politikens förverkligande. I stället för den gamla demarkationslinjen mellan marknadsekonomi och socialism har man från moderaternas sida konstruerat en ny motsättning mellan sig själva och socialdemokraterna – nämligen skiljelinjen mellan de som vill se en förnyelse av samhället d v s moderaterna – och de som anser att allt bör förbli vid det gamla – d v s socialdemokrater och deras bihang i form av vänsterpartiet och miljöpartiet, i viss utsträckning även de tidigare koalitionsbröderna i folkpartiet, centern och kds.

Ett tydligt exempel på detta står partisekreterare Gunnar Hökmark för, i en debattartikel i Svenska Dagbladet (1995-12-18), där han attackerar folkpartiet för att de inte har insett hur den nödvändiga förnyelsen av Sverige skall gestalta sig. Hökmark pekar i artikeln på hur ekonomin internationaliseras och hur ny teknologi vinner framsteg, och tar detta som intäkt för att det också behövs en ny politik baserad på ”idéer om den enskildes frihet och det civila samhällets gemenskaper”.

Mer frihet

Jag vill inte, åtminstone inte i någon större utsträckning, ifrågasätta Hökmarks slutsatser om vilken politik som bör föras, vi är förmodligen helt överens om att det behövs mer av individuell frihet och mindre av statlig interventionism i fråga om såväl ekonomi som människors privatliv. Däremot är jag

övertygad om att Hökmark begår ett fundamentalt misstag när han förnöjt blickar ut över samhället för att konstatera att tiden nu, efter alla dessa år av socialdemokratisk hegemoni, äntligen är inne för de moderata idéernas dominans.

I likhet med det tidiga 1900-talets marxister som var övertygade om att revolutionen förr eller senare skulle komma, framstår Hökmark som övertygad om att de moderata idéerna blir verklighet allt eftersom – vad marxisterna skulle kalla – produktivkrafterna utvecklas.

Glömmer opinionsbildningen

Risken är uppenbar att ledande moderater i sin övertygelse om den historiska nödvändigheten i den moderata politiken glömmer bort den nödvändiga opinionsbildningen. Återigen kan en parallell dras med den tidiga socialistiska rörelsen, där den marxistiska övertygelsen ledde till att man avvisade fackföreningsrörelsens krav, med att höjda löner för arbetarna skulle leda till att historien inte fick ha sin gilla gång och att revolutionen därmed skulle omintetgöras.

Faktum är naturligtvis att de moderata idéerna, lika lite som de socialistiska, är historiskt nödvändiga. Sverige efter dagens välfärdsstat kan lika gärna komma att präglas av idéer från mittenpartierna eller kanske rentav av en förnyad socialdemokratis idéer, om dessa

partier framöver visar sig skickligare än moderaterna vad gäller opinionsbildningen.

Inte heller har moderaterna i sitt program lösningen på alla problem, något man lätt kan få intryck av att ledande moderater tror eller åtminstone vill ge sken av. Ett tydligt exempel på detta är Göran Lennmarkers artikel i SvT 6/95, där planerna på en europeisk ekonomisk och monetär union målas upp som nyckeln till ett ekonomiskt sundare Sverige. Det borde för de allra flesta stå klart att EMU-frågan inte är så enkel och självklar, så som moderaternas partiledning vill få den att framstå. Precis som i fråga om det övergripande förnyelsebudskapet präglas också hållningen i EMU-frågan av en långtgående determinism. I likhet med EU-kommissionen vill moderaterna få EMU att framstå som något oundvikligt, vilket naturligtvis är rent nonsens, oavsett vilka politiska beslut som fattats. Vad man tror sig tjäna på detta budskap är det svårt att sia om. Kanske är det helt enekelt så att man vill slippa undan den svåra uppgiften att förklara varför vi egentligen skall ha en gemensam europeisk valuta.

Likaså är det märkligt att det parti som säger sig vilja få till stånd ett samtal om förnyelse vill ge sken av att att själv ha svaren på alla framtidens frågor. Självfallet finns det värdefulla idéer även hos socialdemokrater, folkpartister och centerpartister, som

i lika hög grad som de moderata idéerna kan bidra till att lösa Sveriges problem. Tyvärr ser det idag ut som om förståelsen för detta inom moderaterna är minst sagt begränsad. Ett undantag är emellertid riksdagsman Ulf Kristersson, som i en artikel i Svenska Dagbladet (1995-11-18) pekar på att det finns mycket att hämta från den tidiga socialdemokratins värderingar när ett nytt välfärdssystem skall konstrueras. Men det dominerande intrycket blir ändå att den "allians för förnyelse" man från moderat håll talar om mest handlar om att personer som delar

” Likaså är det märkligt att det parti som säger sig vilja få till stånd ett samtal om förnyelse vill ge sken av att att själv ha svaren på alla framtidens frågor. ”

moderaternas åsikter i vissa frågor, men tillhör andra partier, bör närma sig moderaterna.

Sanningen bakom de stora opinionsmässiga framgångarna för moderaterna på senare tid är förmodligen inte alls att medborgarna insett att förnyelse i enlighet med de moderata idéerna är nödvändig eller ens önskvärd. Troligtvis handlar det om att man i egenskap av ledande borgerligt oppositionsparti drar till sig väljare. Det ledande oppositionspartiet har ju

en tendens att locka till sig väljare som är missnöjda med regeringen, oavsett vad man gör. Risken är naturligtvis att dessa väljare snabbt går förlorade igen, om man inte ger dem bättre anledningar att rösta på moderaterna än att det är det största oppositionspartiet och att det säger sig stå för förnyelse.

En gnutta ödmjukhet

Vad man därför kan önska sig från moderaterna är en gnutta ödmjukhet inför en värld som knappast blir enklare att förstå sig på när ekonomin globaliseras och en ökad individualism breder ut sig. I stället för dagens självgodhet och deterministiska argumentation vore det på sin plats att återknyta till de delar av moderaternas idéarv som vänder sig mot den idag dominerade rationalistiska synen på samhällets institutioner. En god källa till inspiration vore då ekonomen och filosofen Friedrich von Hayek som pekat på det fåfånga i tron på såväl planekonomi som annan samhällelig konstruktivism – exempelvis EMU.

Att låta idéer, som är kritiska till stora rationalistiska projekt, vägleda den moderata politiken är en del av den önskvärda förändringen av

moderaternas budskap. Den andra är att upphöra med att tala om avregleringar, privatiseringar och besparingar som något oundvikligt, utan i stället peka på dessa som medel för att skapa förutsättningar för ett samhälle där människor har större möjligheter att förverkliga sina livsprojekt. Tillsammans skulle detta skapa en positiv bild av det liberaliseringsprojekt som står på moderaternas agenda, något som i längden kan leda till långsiktigt ökat stöd i opinionen, på ett helt annat sätt än den idag uppmålade bilden av liberaliseringar som en nödvändighet på grund av den statsfinansiella krisen och förändrade omvärldsförhållanden.

Idé om frihet

Vad som måste slås fast är att liberalismen inte är ett teknokratiskt projekt framtvingat av faktorer i omvärlden eller något som är historiskt nödvändigt, utan en idé om att de enskilda människorna bör ges stor frihet för att kunna skapa sig en bättre tillvaro.

Frågan är emellertid om moderaterna klarar av att genomföra denna förnyelse. Det är ju alltid enkelt att ropa på modernisering när

det gäller någon annan, men när det väl kommer till det egna beteendet är det betydligt svårare. Det faktum att övriga borgerliga partier spelar en undanskymd roll och i dagens läge knappast kan utmana moderaterna om det borgerliga ledarskapet samt att moderaterna verkar förblindade av de framgångar man intecknat på senare tid gör att omvandlingstrycket på partiet är minimalt.

Skadligt

Till skillnad från de som anser att moderaterna skall samla sympatisörer från samtliga borgerliga partier, för att bli ett "borgerligt torg" som, i likhet med tyska CDU, samlar bortåt hälften av väljarna, är jag övertygad om att detta vore skadligt för den svenska borgerligheten. Det allra bästa, både för moderaterna själva och borgerligheten som helhet, vore därför om moderaterna utsattes för konkurrens från ett annat jämnstarkt borgerligt parti. Sveriges borgerlighet skulle inte må dåligt av en situation liknande den danska, där konserverative folkeparti och liberalerna i venstre tävlar om det borgerliga ledarskapet. Tvärtom skulle det säkerligen leda till en vitalare och mer konstruktiv debatt.